

Orff Yaklaşımı çerçevesinde İlköğretim I. Kademesinde müzik ve hareket eğitimine başlangıç için bir model önerisi

Atilla Coşkun TOKSOY*, Şehvar BEŞİROĞLU

İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Tarihi Programı, 34437, Taşkışla, Taksim, İstanbul

Özet

Orff Yaklaşımı, elemanter müzik kavramından ortaya çıkan bir pedagojik fikirler bütünlüğüdür. Bu yönüyle, gelişime ve değişime uygun esnek bir yapı ortaya koymaktadır. Bu yapı, yaklaşımın değişik kültürlerle uyarlanmasına olanak tanır. Ancak bu noktada, öğretimde kullanılacak materyal ve yöntem sorunu ortaya çıkmaktadır. Orff Yaklaşımı ülkemizde uzun yıllardan beri bilinmesine rağmen, bir dönem sonra "Orff Çalgıları ile Müzik Eğitimi" şeklini almış; esas içeriği ve uygulama şekilleri ile değerlendirilip, eğitim yaşantısı içinde "gerçek özü ve şekli" ile yerini alması 1990'lı yılların ortasını bulmuştur. Çalışmada, Orff Yaklaşımı'nın gelişimi ve yapısı ortaya konarak, ilköğretim müzik eğitimi içinde kullanımı ile ilgili örnekler geliştirmiştir. Bu örnekler alanda uygulanıp, müzik eğitiminde kullanılabilirlikleri test edilmeye çalışılmıştır. Uygulamalar sonucunda birinci ve ikinci sınıflarla elde edilen bulgular arasında belirgin bir farklılaşma olmamasına rağmen, birinci sınıf düzeyinde ritim ve hareket eğitimi uygulamalarının ağırlık kazanmasının daha sağlıklı olacağı saptanmıştır. İkinci sınıfta, ritim ve hareket eğitimi ile ilgili çalışmaların devam etmesinin yanı sıra, ezgi çalgılarının eşlik amaçlı kullanımı ön görülmüştür. İkinci sınıfın sonundan ya da üçüncü sınıfın başından başlayıp tekerleme, sayısma, türkü ve şarkılarımızdan yararlanma yolu ile iki-üç sestten oluşan ezgilerin öğretiminde ezgi çalgılarına geçiş yapılması önerilmiştir. Dördüncü ve beşinci sınıflarda Türk müzik kültürü'ne ait öğelerin; dans-müzik-hareket temelinde drama ile işbirliği yapılarak "kültür pedagojisi" uygulamaları şeklinde, alanlar arası geçişe olanak tanıyan bir anlayışla yer alabileceği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Orff Yaklaşımı, elemanter müzik, müzik ve hareket eğitimi.

*Yazışmaların yapılacağı yazar Atilla Coşkun TOKSOY. toksoy@itu.edu.tr; Tel: (212) 285 71 52.

Bu makale, birinci yazar tarafından İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Tarihi Doktora Programı'nda tamamlanmış olan "İlköğretim I. kademesinde Orff yaklaşımı çerçevesinde müzik ve hareket eğitimine başlangıç için bir model önerisi" adlı doktora tezinden hazırlanmıştır. Makale ile ilgili tartışmalar 31.07.2007 tarihine kadar dergiye gönderilmelidir.

A model of introduction to music and movement training in primary education: Using the Orff-Schulwerk model in Turkey

Extended abstract

Orff Approach (Orff-Schulwerk) stands with its specific views and principles among the notable basic music education methods. Orff Approach is entirety of pedagogical ideas, arising from the concept of elemental music. It has flexible structure appropriate for development and change thanks to this aspect. This structure enables the approach to be adapted to different cultures. However, trouble of material and method to be used in education arises at this point.

Despite the fact that Orff Approach is known in our country for many years, after a while it turned into “Music Education with Use of Orff Instruments”, and it started to hold place with its “real essence and state” within educational life in mid 1990’s. When considering a few academic studies conducted, it can be seen that the issue was widely dealt with the instrumental dimension. Nonetheless, during the preliminary study conducted before this research, no comprehensive studies were come across that of which focus it the concept of “elemental music” which forms the core element of the approach. On the other hand, other than limited number of historic and descriptive scientific research-analyses, no studies were come across that show the effects and results of “Orff Approach in Music Education in Turkey”, ways to implement-adapt the approach to education in Turkey, and models to form an example. In the study, historic development and structure of Orff Approach have been tried to put forward through historic methods. Studies of data gathering through historic approach are generally conducted on the basis of theoretical sources. The researcher has “observed as a participant” various implementation methods in seminars on Music and Movement Education through Orff Approach both in home country and abroad.

Examples were developed concerning the use of Orff Method within primary school music education under the light of the findings gathered through historic and descriptive methods. Applicability of these examples in area of music education were tried to be tested by implementing these in the field. The elements of Turkish Educational Music Repertoire and

Turkish Music Culture were benefited from, during the implementations.

These implementations were realized in natural education environment of the sample, Private Dr. Natuk Birkan Primary School. The implementations were conducted within a general plan, in one class from each first, second and third levels, chosen by random sampling.

Validity and success of the implementations realized were evaluated in terms of reaching target behaviors within the direction of course objectives, and the students included in implementation were observed by the implementer, and an observation form was prepared for this purpose.

Despite the fact that there did not exist a notable differentiation between the findings gathered through first and second grades, it has been determined that focusing on implementations of rhythm and movement education in the first and second grade levels would be healthier. In melody education, it has been recommended that the children acknowledging their voices at first, and adopting the habit of using their voice correctly and various voice experiences. In the second grade, in addition to continuing studies concerning rhythm and movement education, use of melody instruments with the purpose of accompaniment has been foreseen. Moreover, to teach playing melodies consisting in two-three sounds, starting from the end of second grade or beginning of the third grade have been foreseen. It has been stated that elements of Turkish Music may be used by cooperating with drama on the basis of dance-music-movement in an understanding to enable shifting between areas as “implementations of culture pedagogy” during fourth and fifth grades. Complex Turkish rhythms, little dances inspiring from Turkish Folk Dances, fairy tales, stories and musical plays from the folk literature can be the examples of education materials to be used in these grade levels. The model recommendation, appropriate to core of Orff Approach and considering the music education programs for primary schools, has a structure open to be developed within direction of each teacher’s own creativity and background. It is hoped that the sample implementations within this study light the way for the ones who work in this field.

Keywords: *Primary education, Orff Approach, elemental music, music and movement training.*

Giriş

Temel müzik eğitimi, insan yaşantısının bebeklikten-olgunluğa kadar tüm evreleri için geçerliliğini korur. 20. yüzyılda Dalcroze, Kodaly, Orff, Suzuki gibi eğitimcilerin ortaya koydukları prensipler, temel müzik eğitimine büyük gelişme ve yenilikler getirmiştir. Tüm bu eğitimcilerin arasında Orff, temel müzik eğitiminde “*elemanter*” olgusunu kendine özgü prensipler ve işleyiş içinde tanımlayarak, bugün dünyanın en yaygın/bilinen/uygulanan-uyarlanan temel müzik eğitimi anlayışı olan Orff-Schulwerk’i ortaya koymuştur.

Orff-Schulwerk’in geliştirilmesi için yıllar içinde çeşitli ülkelerde birçok uzmanın yaptığı çalışmalarda, bu fikirlerin ve modellerin yalnız erken eğitimde değil, gençlerin ve yetişkinlerin eğitim sürecinde de kullanılabilmesi ortaya çıkmıştır. Orff-Schulwerk’in sosyal pedagojide ve terapide kullanımı özellikle önem kazanmıştır. Orff anlayışıyla müzik ve hareket eğitiminin kendine has yapısını belirleyen en önemli unsur “*elemanter*” kavramıdır. Elemanter müzik ve dans eğitimi, her türlü müzik eğitimi sürecinin temel basamağına oturur ve her şeyden önce “*insan yetiştirmeyi*” hedefler. Orff yaklaşımında müzik önce, hareket, dil, beden sesleri ve vurmali çalgılarla ritmik düzeyde ele alınır. Ardından ise mırıldanma, şarkı söyleme, ses heceleri ve ezgisel çalgılar yoluyla ezgi düzeyinde müzik yapılır. Vurmali ezgi çalgıları yolu ile de en son aşama olan armonik düzeye varılır.

1950–1954 yıllarında yayımlanan “Orff-Schulwerk Musik für Kinder” isimli kitaplar, Orff Yaklaşımı ile ilgili temel kaynak durumundadır. Bu kitapların büyük bölümünü söz ve şarkı ağırlıklı kompozisyon modelleri oluşturmaktadır. Orff-Schulwerk’i bahsedilen temel kaynaklar ve bunları tamamlayacak nitelikte ek yayınlar ışığında uygulayacak olan eğitimcinin yaratıcı-zengin bir düş gücüne sahip olması kadar, profesyonel düzeyde de bir ön hazırlığının olması gerekir.

Orff-Schulwerk’in önemli bir kuralı, uygulandığı ülkenin kültürünü çıkış noktası olarak alma-

sıdır. Günümüz itibariyle Orff-Schulwerk’in (Orff Yaklaşımı) gelmiş olduğu noktaya bakıldığında, öğretimin tüm dünyada yaygınlık kazandığı ve uygulandığı her ülkenin kendi kültürel özelliklerine uyarlandığı görülür. Bugün Salzburg’daki Orff Schulwerk Forum çatısı altında, dünyanın çeşitli ülkelerinde faaliyet gösteren otuzun üstünde Orff Schulwerk kuruluşu bulunmaktadır.

Orff Yaklaşımı, ülkemizde 1950’li yıllardan bu yana bilinmesine, özellikle anaokulu müzik eğitiminde uygulama alanı bulmasına rağmen, konuyla ilgili bütünsel bakış açısına sahip akademik çalışma yok denecek kadar azdır. 1990’lı yıllardan itibaren özellikle Ulrike Jungmair’in yurdumuza verdiği çeşitli seminerlerle, Orff Yaklaşımı’nın bugünkü uygulanışı ve yapısı hakkında belli bir bilgi birikimi edinilmiştir. Ayrıca, İstanbul Orff Merkezi’nin kurulmasıyla kuramsal yayın eksikliği, çeviriler yoluyla kısmen giderilmiştir. Buna rağmen, gerek eğitim fakültelerinde gerekse müzik bölümlerinde yapılan alan çalışması çok sınırlıdır.

Bu çalışmada, Orff Yaklaşımı öncelikle müzik, hareket, söz/konuşma birliğine dayanan özgün haliyle ele alınarak, “*elemanter müzik*” yapma temelinde incelenmiştir. Bu kuramsal yapı çerçevesinde uygulama örnekleri oluşturulmuş ve alanda denenmiştir. Uygulama örneklerinde dil, müzik ve dans ile ilgili kullanılan eğitim materyalinin temel kaynağı Türk kültürü ve müziği’dir. Çalışılan yaş grupları göz önüne alındığında, Türk kültürü ve müziği’ni, “*eğitim müziği*” sınırları içinde düşünmek gerekir.

Materyal ve yöntem

Araştırmada, Orff Yaklaşımı öncelikle müzik, hareket, söz/konuşma birliğine dayanan özgün haliyle ele alınarak; Gunild Keetman’ın ortaya koymuş olduğu model çerçevesinde ezgi, ritim ve hareket öğretimi açısından incelenmiştir. Bu kuramsal yapıdan yararlanarak alanda denenmek üzere “*uygulama örnekleri*” hazırlanmıştır. Hazırlanan uygulama örneklerinin müzik eğitiminde kullanılabilirlik ve geçerliliklerini alanda denemek üzere, bir proje geliştirilmiştir. Alan

çalışması, 2005-2006 eğitim-öğretim yılı içerisinde yirmi dört hafta sürmüştür⁽¹⁾.

Uygulamalar genel bir plan dahilinde, üç değişik sınıf seviyesinde rastlantısal olarak seçilen birer şube ile gerçekleştirilmiştir. Her bir şubede yirmi dört öğrenci bulunmaktadır. Dördüncü sınıfların müzikal hazır bulunuşluk düzeyleri ve konu ile ilgili kısa da olsa bir ön çalışma geçirmiş olmaları göz önüne alınarak, birinci ve ikinci sınıflardan daha ileri seviyede bazı çalışmalar yapılabilmiştir. Birinci ve ikinci sınıflarla ise, daha temel seviyede bir çalışma düzeyi sağlanabilmiştir.

Yapılan uygulamaların geçerliliği ve başarısı, dersin amaçları doğrultusundaki hedef davranışlara ulaşabilme yönünden değerlendirilip, uygulamaya katılan öğrenciler araştırmacı tarafından gözlenmiş, bu amaçla uygulayıcı tarafından bir gözlem formu oluşturulmuştur. Araştırmacı, uygulamaları, tek başına gerçekleştirmiştir.

Alan çalışması sırasında kullanılmak üzere, iki adet bas ksilofon, beş adet alto ksilofon, bir adet soprano ksilofon, üç adet alto metalofon, üç adet soprano metalofon yaptırılmıştır. Ayrıca çalışılan grubun sayısına uygun şekilde el davulu (bendir), zilli tef, ritim kutusu, agogo, marakas, timbal, bongo, conga, guiro (balık tır-tır), çelik üçgen gibi ritim çalgıları edinilmiştir. Geleneksel Türk ritim çalgıları araştırmacının kendi imkânları ile sağlanmıştır. Uygulama mekânı ola-

¹İTÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen, Prof. Şehvar Beşiroğlu'nun yürütücülüğünü üstlendiği "İlköğretim Müzik Öğretiminde Orff Yöntemi ve Çalgıları İle İlgili Uygulamalar" başlıklı projede; araştırmacı, uygulama alanındaki çalışma ve örnekleri daha yakından inceleyebilmek amacıyla, Avusturya'nın Salzburg kentinde, Carl Orff Enstitüsü'nde 11-17 Temmuz tarihleri arasında "Uluslararası Yaz Kursu Elemanter Müzik ve Dans Pedagojisi" başlığı ile Ulrike E. Jungmair ve Sabina Kaiser yönetiminde düzenlenen yaz kursuna katılmıştır. Proje ile ilgili alan çalışması ise, araştırmacı Atilla Coşkun Toksoy'un halen görev yapmakta olduğu İTÜ Geliştirme Vakfı Okulları Özel Dr. Natuk Birkan İlköğretim Okulu'nun doğal eğitim ortamında gerçekleştirilmiştir.

rak, Özel Dr. Natuk Birkan İlköğretim Okulu'nun müzik odası kullanılmıştır.

Çalışmalarda eğitim müziği alanında kullanılan ezgiler, şarkılar, kanonlar, türküler TMM (Türk Makam Müziği) ve THM (Türk Halk Müziği) ezgi ve usulleri eğitim materyali olarak yer almıştır. Tekerleme, sayışma, mani, atasözleri, masal, vb. kültür ürünleri müzik ve dans ögesi dışındaki diğer kültür ürünleri için örnek teşkil etmiştir. Türk Halk Dansları ile ilgili ilköğretim seviyesine uygun figürler, Orff Yaklaşımı ile ilgili denemelerde kullanılmaya çalışılmıştır.

Uygulamaya katılan öğrencilerin hedef davranışlara ne derecede ulaştığını gözleyip kaydetmek amacıyla oluşturulan "değerlendirme ölçeği"nde hedef davranışlara ulaşma dereceleri, "çok iyi", "iyi", "orta", "az" ve "hiç" olarak belirlenmiştir. Uygulamaya katılan çocukların durumları gözlenerek, elde edilen sonuçların değerlendirilip, betimlenmesinde basit aritmetik ortalama yöntemi kullanılmıştır. Uygulama sürecinde gözlenen bilgi ve sonuçlar, her çalışmanın sonucunda rapor haline getirilmiştir.

Yapılan alan çalışmasını sonucunda, Orff Yaklaşımı'nın özüne uygun olarak ve ilköğretim müzik öğretim programı amaçları da gözetilerek ilköğretimde müzik ve hareket eğitimine başlangıç için model önerisi sunulmaya çalışılmıştır. Orff Yaklaşımı, her öğretmenin kendi yaratıcılığı ve birikimi doğrultusunda geliştirilmeye açık bir yapı taşıdığından, getirilen model önerisinde öncelikle temel noktaların altı çizilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde düşünüldüğünde çalışmadaki her bir uygulama, Orff yaklaşımı anlayışı ile düzenlenecek müzik eğitim programına ışık tutacak "örnek ders modelleri" olarak anlaşılabilir.

Orff Yaklaşımı

Orff-Schulwerk (Türkçe okunuşu: Orf-Şulverk) terimi Türkçeye ilk kez Zuckmayer tarafından, "Öğretici Eser" (Uçan, 2003) olarak çevrilmiştir. Daha sonraları, "Okul Çalışmaları", "Okul Çalışmaları", "Orff Okul Öğretisi", "Orff Metodu", "Orff Yaklaşımı" gibi isimlerle de anılmıştır. Kullanılan bütün bu adlandırmalar, taşıdıkları

rı bakış açısı, içerik ve açıklamaları ile Orff-Schulwerk kavramını değişik yönleri ile tarif edebilmektedir. Genel anlamıyla Orff-Schulwerk, besteci Carl Orff ve dansçı Gunild Keetman tarafından geliştirilmiş müzik, hareket ve konuşma/söz unsurlarını bütünleştiren bir müzik eğitimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, 1948 yılında başlayan bir dizi radyo yayını ile adını duyurmuş, giderek yaygınlaşarak iki temel gelişmeyle, geniş bir eğitimci kitlesi tarafından kabul görmüştür. Bu iki gelişme ise, beş ciltlik Orff-Schulwerk'in "Çocuklar İçin Müzik" (Music für Kinder)i yayımlanması ve "Stüdyo 49 Çalgı Fabrikası"nda ksilofon ve glockenspiellerin (glokenspil; küçük çan) üretimidir (Dawson, 1996). Orff Yaklaşımı, "Müzik ve Hareket Eğitimi" olarak da tanımlanmaktadır. Bu bakış, yaklaşımın belkemiği sayılabilecek "elemanter müzik yapma" kavramı ile ilgilidir. Elemanter müzik yapmanın ise, her insanda zaten var olan ritim oluşturma, ritme uyma, ritme ve müziğe bedenle ayak uydurma eğilimlerinin harekete geçirilmesine dayandığı söylenebilir (Arı, 2000). Orff Yaklaşımı çerçevesindeki "Müzik ve Hareket Eğitimi", insanın çok yönlü algısına uygun olarak, öğrenme sürecinde mümkün olduğunca fazla duyuya hitap eder. Bu noktadan hareketle, Orff Yaklaşımı ile yapılan çalışmanın amacı, bireysel yaratıcılık yolu ile estetik anlayışın ve sosyalleşmenin geliştirilmesi olarak özetlenebilir. Orff Yaklaşımı anlayışında elemanter müzik yapmak için, bireyin özel yeteneğe sahip olması beklenmez. Önemli olan bireyin içinde var olan müziği ve müzik yapma duygusunu, en temel ve saf haliyle dışa vurabilmesidir. Bunu yapabilmek için gerekli olan ilk şey, bireyin kendi potansiyelini farkına varabilmesidir. Yapılan çalışmalar, hem bireyin potansiyelini ortaya çıkaracak ve geliştirecek, hem de bu yolla gruba katkı yapmasını sağlayacak biçimde planlanır. Bu anlayışla müzik yapma, kendi içinde taşıdığı estetik amaçlar kadar, genel eğitimin ve "insanın kendini gerçekleştirme" yolundaki ilerleyişinin önemli bir aracı haline gelir.

Elemanter müzik

Orff, müziği ve müzik eğitimi anlayışını oluştururken "insanı" merkeze koymuştur. Burada "insanın doğası", "insanın varlığı" gibi sorunlar

önümüze çıkar. Orff'a göre; "insanın içindeki müzik" ne demektir? Yalın ve dolaysız bir gözle bakacak olursak, insanın fiziksel varlığında iki temel unsur göze çarpar. Bunlardan birincisi nefes, ikincisi ise nabızdır. İnsanın iç ritmini ve hareketini düzenleyen bu iki temel öğedir. Bu iki öğe, farklı niteliklere bürünerek yaşamımızın belirleyicileri arasında yer alırlar. Onları, dışavurumun temel olguları olarak sanatın çeşitli dalları olan resim, müzik ve dansa duyumsar ve keşfederiz. Bu iki olgu, hareketi yaratır, hareketten ise "ritim" doğar. İşte bu en temel-elemanter dönüşüm, Orff Yaklaşımı'nın çıkış noktasıdır. Bir başka deyişle; "Kendi kalp atışının ve iç ritminin belirlemesiyle müzik yapan kimse Carl Orff'un anlayışına göre **elemanter hareket** içindeki insandır" (Jungmair, 2003a). "Elemanter" sözcüğü, Latince bir terim olan "elemantarius" dan türetilmiştir. Çoğunlukla "öğelere ilgili olan -ögesel, ilk(s)el, temel" anlamlarını ifade edecek biçimde kullanılmaktadır (Morin, 2003). Orff'un eğitim anlayışını "temele ait öğeler üstünde bütünsel bir yapıyla kurduğuna" (Uçan, 2003) katılmakla beraber, elemanter kavramının tam olarak anlaşılması için daha yakından incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Elemanter müzik yapmakla bağlantılı kullanılan "insanın içinde elemanter olan" ın başlangıçtaki sözcük anlamı kendiliğinden yapılan, içten gelecek etkinleşen, kendiliğinden oluşan, gerçekleştirme süreci olarak tanımlanabilir (Jungmair, 2003b). Elemanter müzik, çocuklar için basite indirgenmiş, sınırlı ses malzemesi için özel çalgıların kullanıldığı basit bir müzik değildir. Elemanter müzik, antropolojik boyuta sahiptir ve bu süreç sadece çocuklarla değil yetişkin ve yaşlılarla da yaşanabilir. Sanatsal anlamda etkin ve yaratıcı bir yapıya sahiptir. Elemanter müziğin temelini müzik, dil ve hareketin birlikteliği oluşturur. Orff'un kendi deyişiyle verecek olursak: "Elemanter müzik asla tek başına müzik değildir; hareket, dans ve lisanla birliktedir. Bu müziğe katılırsınız. Dinleyici olmak yetmez, müziği uygulamak gerekir." (Haselbach, 2003). Elemanter müziğin diğer bir özelliği de, insanın yaşına, özel yeteneklerine veya engellerine bağlı olmayışıdır. Böyle olunca elemanter müziğe, sadece müziğe başlangıç aşamasında ilk müzik bilgi ve yaşantılarının aktarıldığı "temel müzik

eğitimi” başlığından ya da “müzik derslerinden” daha geniş bir açıyla bakmak gerekir.

Elemanter müziğin kuramı ve uygulaması için temel oluşturacak üç boyut şöyle sıralanabilir:

- Antropolojik boyut,
- Pedagojik boyut,
- İçerik boyutu.

Daha önce de belirtildiği gibi, elemanter müziğin çıkış noktası müzik değil, bireysel ve kendine özgü nitelikleriyle insandır. Böylece müzik yapmanın merkezinde insan yer almakta; hedefler, içerik, yaklaşım ve araçlar hep bu düşünce ile düzenlenmektedir. Elemanter müziğin insana bakışını üç özelliğin belirlediği söylenebilir. Bu üç özellik, insanın toplumsal bir varlık olması, yaşadığı çevre ve diğer insanlarla ilişki kurabilme yeteneği ve yaratıcı özelliği ve bedensel varlığıdır. İnsanın yaşadığı çevresiyle ve içinde bulunduğu toplumla doğru ve düzgün ilişkiler kurması hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemlidir. Bugün, insanın bu yeteneklerinin geliştirilmesi çağdaş eğitimin başlıca hedefleri arasındadır. Müzik eğitimi açısından bakıldığında, birlikte müzik yapmak bu yeteneklerin geliştirilmesi için olanaklar ve açılımlar sunabilir. Elemanter müziğin ekseninde de birlikte müzik yapmak ve birbirinden öğrenmek vardır. Oyun ortamı içinde bir araya gelen insanlar, birbirlerinin farklı ve benzer özelliklerini tanıma fırsatı bulurlar. Bu özellikler farklı yetenekler olduğu gibi, engeller de olabilir. Bu yolla değer yargılarını ve kültürel özelliklerini tanırlar ve etkileşimde bulunurlar. Elemanter müzik yapma sürecinde bireyler kendi bedenlerini kullanarak yaratıcı müzik çalışmalarına katılma şansını elde ederler. Bu çalışma ile birlikte olma, birlikte hareket etme ve müzik yapmanın getirdiği olumlu yaşantılar için çeşitli olanaklar sağlar. İnsanın yaratıcı deneyimler yaşaması ve bu yolla içindeki yaratıcı gücü keşfetmesi, kişiliğini oluşturmada ya da başka bir deyişle, kendisini gerçekleştirilmesinde büyük önem taşır. Bu deneyimler insanın bütünsel ve çok yönlü yapısı dikkate alındığında, kişisel eğitimi ile bütünlük ve mükemmellik anlamındaki bireysel sağlığını koruma açısından büyük fayda sağlarlar. Birey-

lerin geçirdikleri yaratıcı süreçler sonucunda kazanmış oldukları olumlu izlenim ve yaşantılar, hayatın başka alanlarında da yaratıcılıklarını kullanmaları için uygun ortamı hazırlar. Orff Sürecinin zirvesinde ve ulaşmak istediği son noktada “doğaçlama” yer almaktadır. Malzeme ve tekniği bilerek yapılan doğaçlama, yaratıcı güçlerin ortaya çıkarılması için fırsat sunar. Cubash’tan bir alıntı yapacak olursak: “*Bu nedenle elemanter müzikte üretmek kopya etmekten önde gelir. Bulmak ve icat etmek, tınılarla, ritimlerle, dil müzik ve hareketle, renklerle ve biçimlerle ve diğer yaratıcı araçlarla doğaçlamak ve oluşturmak bu nedenle çok önemlidir.*” (Cubash, 2003).

Elemanter müzikte bedensellik kavramı ile beden, ruh, zihin bütünlüğü vurgulanmaktadır. Bindiği üzere çağdaş eğitim yaklaşımı insanın bilişsel, duyuşsal ve devinime ilişkin süreçler üzerine kurulmuştur. İnsan duyu organları yoluyla dış dünyayı algılar, hisseder, düşünür, hareket eder, zamanı ve mekânı düzenleme yeteneğine sahiptir ve kendini ifade edebilir. Bütün bunların ön koşulu insanın bedensel var oluşudur. Eğitim açısından kalıcı sonuçlar ve istendik davranışların oluşturabilmesi, her türlü çalışmanın insanın bedensel varlığına dayandırılması ile mümkündür. İnsanın kendi bedensel varlığını tanıması ve bütünselliğinin farkına varması, dış dünya ile kuracağı sağlıklı ilişkilerin temel basamaklarından biridir. Kısaca değinilmeye çalışılan, antropolojik koşullardan doğan amaçlar doğrultusunda pedagojik prensipler şekillenir. Bu prensipler uygulama ile teori arasındaki somut bağlantıyı oluştururlar. Bugün elemanter müzik ve hareket eğitimi ile ilgilenen akademisyenler, pedagojik prensipleri çeşitli şekillerde formüle etmektedirler. Bu çalışmalar arasında büyük farklılıklar olmadığını belirterek pedagojik prensipler hakkında şöyle bir genelleme verilebilir:

- Oyun ortamında birlikte ve birbirinden öğrenme,
- İnsanın bedensel varlığı ve çok boyutluluğu,
- Dil, müzik ve hareket birlikteliği,
- Araştırmak ve keşfetmek,

- Kendinden sorumlu olmak,
- Önkoşulsuz ve birlikte yapma,
- Elemanter müzik yapmak için kullanılan çalgılar,
- Doğaçlama.

Bu pedagojik prensipler ışığında içerik boyutu oluşturulur. Elemanter müziğin içerik boyutunda müzik, dil ve hareket birlikteliği odak noktasını oluşturur. Konu ve uygulamaların seçilmesinde bu faktörler etkili olurlar. Düzenlenecek olan etkinlik veya müzik dersi bu üç boyut göz önüne alınarak planlanır. Elemanter müzikte içerik açık olmasına rağmen, konular değişken ve izlenecek yol esneklerdir. Bu tamamen seçilen hedeflere, çalışılan grubun durumuna bağlı olarak değişebilir. Bu anlayışla ve bugünkü uygulama göz önüne alındığında her öğretmen veya eğitici kendine özgü yaklaşım ve teknikler uygulama özgürlüğüne sahiptir. Kimi öğretmen drama ve dil eksenli müzik çalışması yaparken, kimi öğretmen de hareket ve dansı ön plana çıkarabilir. Bu noktada “Orff-Schulwerk bir müzik eğitimi yöntemi midir?” sorusuna mantıklı ve tutarlı bir cevap vermek ihtiyacı doğmaktadır. “Music für Kinder” kitaplarına bakıldığında eğitsel süreci planlamaya ve uygulamaya yönelik ışık tutacak bir yönlendirme ve yöntem bilgisine rastlanmaz. Ancak beş ciltlik eser incelendiğinde temel olarak şöyle bir sanal “yöntem”den söz edilebilir: Yalından karmaşığa doğru; basit ritmik ve melodik yapı taşlarından bir bütün oluşturulur, pentatonik diziden başlayıp modal dizilerde gelişerek kadanslı armoniye ulaşılır. Ayrıca “bordun ve ostinato” olarak adlandırılan bir eşlik anlayışı da görülür. Bugünkü uygulama çerçevesi ise, bu müzikal temel esas olmak üzere çok farklı disiplinlerle içi içe geçerek oldukça genişlemiş yaratıcı bir müzik çalışması görüntüsü vermektedir. Bu uygulama Orff’un fikirleri temelinde, yıllarca süren çalışma ve değişik deneyimler sonucunda ulaşılan noktadır. Orff Yaklaşımı veya Elemanter Müzik ve Hareket Eğitimi olarak adlandırdığımız uygulama günümüzde disiplinler arası yaratıcı bir sanat çalışması olma özelliği ile tüm dünyada yaygınlık kazanmıştır.

Deneysel çalışma sonuçları

Yukarıda kısaca değinilen kuramsal yapı çerçevesinde oluşturulan ve alanda denenilen uygulama örneklerinde dil, müzik ve dans ile ilgili kullanılan eğitim materyalinin temel kaynağı Türk kültürü ve müziği’dir. Türk kültürü ve müziği, “eğitim müziği” sınırları içinde düşünülmüştür.

Uygulama örnekleri oluşturulurken ritim, ezgi ve hareket öğretimi ile ilgili hedefler saptanarak, bu hedeflere ulaşmak üzere ünite planları düzenlenmiştir. Her ünite planında, eğitim bilimi ders planlama kriterlerine uygun olarak; ünite süresi, öğrenci sayısı, dersin amacı, hedef davranışlar, araç ve gereçler, öğretme-öğrenme etkinlikleri, değerlendirme ve öneriler başlıkları ayrı ayrı yer almıştır.

Uygulama örnekleri sadece ritim, ezgi veya hareket öğretiminin bir tanesi ile ilgili hedefler içerebildiği gibi, çoğu kez Orff Yaklaşımı’nın yapısına uygun olarak her üç alana dair hedeflere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ders içinde uygulamaya katılan öğrenciler, öğretmen tarafından gözlemlenmiş, bu amaçla oluşturulan gözlem formuna hedef davranışlara ulaşma durumları kayıt edilmiştir. Bunun dışındaki genel gözlemler de eklenerek, her ders sonu o üniteye ait bir kısa değerlendirmeye bir sonraki uygulamaya dair hazırlık, düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır.

Uygulama planı, ritmik motifler oluşturmadan başlayarak ritmik cümleleri seslendirmeye, ritmik cümlelere ve ezgilere düzenli vuruşlarla ve ostinato kalıpları ile ritmik eşlik yapmaya, öğrenilen ritmik cümlelerle basit formlar yaratmaya doğru bir gelişim izlemiştir. Ezgi öğretiminde ilk önce basit pedal ses ve ostinato kalıpları çalışılmış, bu kalıplar kullanılarak ezgilere eşlik edilmiştir. Daha sonra, öğrenilen ritim kalıplarını kullanarak düzenlenmiş ezgi alıştırmaları yer almıştır. Bilinen ve söylenen ezgiler çaldırılarak, çocukların öğrenilen sesler hakkında somut bir yaklaşım geliştirmeleri amaçlanmıştır. Hareket ve dans öğretimi, ritim merkezli bir anlayışla ele alınmıştır. Uygulamalar haftada iki ders

saati (40 dakika x 2) olmak üzere toplam yirmi dört haftada tamamlanmıştır.

Uygulamalar birinci ve ikinci sınıflarda eş zamanlı ve aynı plan dahilinde ilerlemiştir.

Dördüncü sınıfların daha önceden bir ön hazırlık dönemi geçirmiş olmaları ve daha ileri düzeydeki müzik yaşantılarına hazır bulunuşluk seviyeleri göz önünde tutularak bazı denemeler daha kısa sürede gerçekleştirilmiş ya da atlanmıştır. Bu uygulamalar yerine, değişik ölçü çeşitlerinin (5/8, 6/8, 7/8, 9/8), daha karmaşık ritmik eşliklerin kullanıldığı denemeler yapılmıştır.

İlköğretim 1. Sınıf öğrencileri ile yapılan denemelerden elde edilen bulgular ve yorumlamalar

İlköğretim 1. sınıf öğrencileri ile yirmi dört haftalık bir çalışma yapılmıştır. Her hafta değişik bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi devinimden, beden vurmaliya, ritmik motif oluşturmadan, ezgi çalmaya doğru bir çizgi izlenmiştir. Tüm bu çalışmalarda öncelikle bedenden yola çıkılmıştır. Çocuklar kendi bedenlerini kullanarak müzik yapma konusunda tecrübe kazanmışlardır. Ritim ve ezgi çalgılarında temel teknikler çalışılmış, dizinin birinci ve beşinci dereceleri ile yapılan alıştırmalardan başlanarak; la, sol, fa ve mi seslerinden oluşan küçük ezgilerin çalınmasına kadar bir gelişim çizgisi izlenmiştir. Yaklaşımın temel prensiplerine uygun olarak ezgi çalmaya, dem tutma ile başlangıç yapılmıştır. Çalışmalar mümkün olduğunca oyun kurgusu içinde yürütülmüştür.

Ritim eğitimi açısından bakıldığında öğrenciler, söz-konuşma ve ritim arasında bir bağ kurmayı başarmışlardır. Öğrenciler kendi denemeleri sonucunda değişik ritmik yapılar ve ifade biçimleri oluşturmuşlardır. Çocuklar, sözlerin ritmini devinime dönüştürme konusunda da başarılı olmuşlardır. Çocukların tamamına yakını, ritmik motifleri hem konuşma ritmi ile, hem de beden sesleri ile başarı ile seslendirmişlerdir. Bu çalışma ile bedenlerinden değişik sesler çıkartan çocuklar “tını ve ses rengi” üzerine ilk deneyimlerini kazanmışlardır. Bu deneyimlerini ritim

çalgılarına da aktarabilmişlerdir. Çocukların ritim çalgılarına karşı ilgileri çok yoğundur. Ancak başlangıçta uzun ritim kalıplarından kaçınılmalı, ritim kalıpları iki ölçü ile ve tam, yarım vuruşluk nota değerleri ile sınırlandırılmalıdır. Ritim kalıpları iyice öğrenilmeden daha uzun ritmik yapılar çalışılmamalıdır. Çalışmaların oyun kurgusunda gelişmesi ve devinime izin vermesi çocukların ilgisini artırmıştır. Gruplara ayrılarak çalışma, hem çocukların ilgilerinin dağılmasını önlemiş hem de her çocuğun değişik hedeflere ulaşmak için değişik görevler almasına olanak sağlamıştır. Çocukların konuşma ritmi ile başarı ile seslendirdiği bir ritmik yapı veya cümleyi, beden vurmali ve ritim çalgısı ile doğru seslendirememesinin başlıca sebebinin motor-kas gelişimi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ritim kalıplarını seslendirmek için seçilen ezgisiz vurma çalgı, çocuğun ritim kalıplarını kolaylıkla ve zorlanmadan uygulayabileceği şekilde seçilmelidir. Başlangıçta her iki elin kullanılmasına özen gösterilmesi, özellikle sekizlik ve daha küçük değerdeki notaların çalınması için kolaylık sağlayacaktır. Bunun için davul, darbuka, bongo gibi her iki elin kullanılabilen çalgılar, başlangıç çalışmaları için tercih edilmelidir. Çalışmalar ilerledikçe bu konuda da ilerleme sağlandığı gözlenmiştir. Öğrenciler öğrendikleri ritmik motiflerden, ritim cümleleri oluşturmayı, bu ritim cümleleri ile de çeşitli müzik formlarına ulaşmayı başarmışlardır. Hiç şüphesiz bu çalışmanın daha uzun süreli ve pekiştirilerek yapılması ritim duygusunun ve ritmik algının gelişmesinde çok daha etkili olacaktır.

Ezgi eğitimi için öncelikle, çalgıdan doğru ses çıkarma ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Öncelikle öğrenilen ritmik motiflerin dizinin birinci ve beşinci dereceleri ile seslendirilmesi ile ilgili alıştırmalar çalışılmıştır. Bu başlangıç, yaklaşımın temel ilkelerine uygunluk göstermenin yanı sıra motor beceri açısından da kolaylık sağlamıştır. Öğrenciler alıştırmaları çalarken, ritmik yapıyı koruyabilmek için desteğe ihtiyaç duymuşlardır. Ayrıca, kâğıt ksilofon, sırasını bekleyen öğrencilerin ksilofon çalma ile ilgili ön hazırlık yapmalarına fayda sağlayan bir araç olmasına rağmen, öğrencilerin bir süre sonra ilgisini

kaybetmesini engelleyememektedir. İlköğretim birinci sınıf yaş düzeyindeki öğrencilerle, büyük grupla ezgi çalışmaları yapmanın sınıf yönetimi açısından oldukça güç olduğu saptanmıştır. Böyle bir çalışmada gruptaki ideal öğrenci sayısının on- on iki olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle daha sonraki uygulama örnekleri ses, ritim, devinim ve çalgıyı içerecek şekilde düzenlenmiştir. Dem tutma ve ostinato eşlikleri ile ilgili çalışmaların bu anlayışla yapılması ilgiyi ve katılımı artırmıştır. Dolayısıyla hedeflere ulaşmak kolaylaşmıştır. Dem tutma çalışmalarında öğrenciler tempoyu sürdürmekte zorlanmış ve desteğe ihtiyaç duymuşlardır.

Öğrencilerin, la ve sol seslerini içeren alıştırmalarda, do ve sol seslerini içeren alıştırmalara oranla motor beceri açısından zorlandıkları gözlemlenmiştir. Bunun için yan yana tuşları çalmaya geçmeden; beşli, sekizli aralık gibi daha uzak seslerle yapılan alıştırmaların iyice pekiştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, çocuklar ezgilerini söyledikleri alıştırmaları çok daha kolay çalmışlardır. Çocuklar, çalgı alıştırmalarına başlangıçta aynı anda seslerini de kullanırlarsa daha başarılı olacaklardır. Ezgi çalışmalarında karşılaşılan en büyük problem çocukların çalgı için yeterli motor beceriyi sağlayamaması ve bu sebeple tempoyu sürdüremeleridir. Çalışmaya çok basit dem tutma alıştırmaları ile başlanması, bilinen bir ezginin sadece küçük bölümlerinin çalınması veya çalışılacak ezginin mümkün olduğunca kısa tutulması ile bu problem çözülebilir. Ancak ezgi çalmaya geçmeden evvel, ritmik algının kuvvetlendirilmesi ile ilgili ciddi bir ön hazırlık gerektiği düşünülmektedir. Grup kalabalıklaştıkça, öğretmenin öğrencilerin yanlışlarını düzeltme şansının da azaldığı göz ardı edilmemelidir. Bununla beraber çocukların ezgi çalgılarına ilgileri çok yüksektir.

Bu çalışmada hareket eğitimi iki yönü ile kullanılmıştır. Birincisinde, çocuklardan belli bir ritmik yapıyı devinimle ifade etmeleri beklenmiştir. Bu noktada çocuklar kendi “araştırmaları” sonucunda çeşitli çözümler üretmişlerdir. İkincisinde ise, ritmik eşliklere uygun yaratılan danslarla eşlik ve ritim duygusunun beden devi-

nimi ile desteklenmesi ön görülmüştür. Çocuklar her iki yönden de oldukça başarılı olmuşlardır. Devinim, derslere canlılık kattığı kadar, ritmik yapıların öğrenilmesinde de büyük kolaylık sağlamıştır.

İlköğretim 2. sınıf öğrencileri ile yapılan deneyimlerden elde edilen bulgular ve yorumlamalar

İlköğretim ikinci sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada, ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine uygulanan plan izlenmiştir. Genel olarak hedeflere ulaşmada ve başarı oranında birinci sınıflarla belirgin bir fark gözlenmemiştir. Buna rağmen, doğal gelişim sürecine uygun olarak ikinci sınıf öğrencilerinin konuları daha çabuk kavradığı, motor beceri açısından, az da olsa birinci sınıflardan daha başarılı oldukları söylenebilir. Bazı konuların oyunla verilmesi ilgiyi artırıp öğrenmeyi kolaylaştırırken, dikkati toplama, birlikte hareket edebilme, birbirini dinleme ve birbirinin ritmine uyum sağlamayı öğrenme gibi açılardan yarar sağlamıştır. Ritim ve ezgi çalışmalarında soru-cevap şeklindeki çalışmanın amacı birbirini dinleme ve birlikte çalma alışkanlıklarının kazandırılması olup, olumlu yönde etki sağladığı gözlenmiştir. Çalışma sırasında diğer bir grubun hareket halinde olması dikkatin dağılmasını önlerken, dinleme becerilerinin gelişmesi, müzikle hareket edebilme ve mekânı kullanabilme açısından yararlı olmuştur.

Ezgi eğitimi açısından, alıştırmaları çalmadaki başarı oranında, birinci sınıflarla ikinci sınıflar arasında belirgin bir fark olmadığı gözlenmiştir. Çocuklar ezgi eşliği yaparken çoğu kez öğretmen onlarla beraber eşliği çalarak tempoyu devam ettirmelerine yardımcı olmuştur. Bununla beraber ikinci sınıflar ezgi eşliğini çalmada, birinci sınıflara oranla daha başarılıdırlar. Ayrıca birinci sınıfların çok başarılı olduğu bir alıştırmada, ikinci sınıfların başarı oranının çok düşebildiği gözlenmiştir. Bu, öğrenciler arasındaki kişisel beceri farklarının bir göstergesi olarak alınabilir. Ancak bu alıştırmaların, yeterli bir ön hazırlıkla ksilofon üzerindeki sesleri öğretmek için yararlı olabilecekleri söylenebilir.

Hareket eğitimi ile ilgili olarak, ikinci sınıf öğrencilerinin motor becerilerine bağlı olarak

olumlu yönde bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, birinci sınıfların hareket eğitimi ilgili yapılan tüm yorumlamalar ikinci sınıflar için de geçerliliğini korumuştur.

İlköğretim 4. sınıf öğrencileri ile yapılan denemelerden elde edilen bulgular ve yorumlamalar

Dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan çalışma planı, birinci ve ikinci sınıflardan farklılık göstermiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin ritim, ezgi ve hareket eğitimi ile ilgili uygulamalarda diğer iki sınıf seviyesine göre belirgin bir başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bunun sonucu olarak, daha ileri düzeyde sayılabilecek bir takım uygulamalar yapılabilmektedir. Ritim eğitimi açısından bakıldığında, dördüncü sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerinin başarılarına etkisi olduğu söylenebilir. Bu durum ezgi eğitiminde de etkili olmakla beraber, yine de bazı uygulamaların daha basit seviyede tutulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu sınıf seviyesinde 5/8, 6/8, 7/8, 9/8'lik geleneksel Türk ritimleri Orff Yaklaşımı ile işlenmiştir. Uygulamaların başarıya ulaştığı görülmüştür. Özellikle hareket eğitimi açısından çok iyi sonuçlar alınmıştır. Yapılan çalışmanın çocuklarda, Türk halk danslarına karşı bir sevgi ve istek uyandırdığı söylenebilir. Ayrıca uygulamalarda kullanılan şarkı ve türküler çocuklar tarafından kolayca öğrenilip, beğeni ile söylenmiştir. Çalışma çocukların bendir, kudüm, darbuka, parmak zili ve tahta kaşık gibi geleneksel ritim çalgıları ile tanışıp, bu çalgıları çalmayı öğrenmelerinde etkili olmuştur.

Sonuçlar

Bu çalışmada elemanter müzik ve hareket eğitimi anlayışının bütünsel yapısına dair anlayış korunarak, eğitsel hedeflere ulaşmak için gerekli olan yöntem bilgisi üzerine fikirler üretilmeye çalışılmıştır. Elemanter müziğin, bireyin kendini söz/konuşma, müzik ve hareket ile ifade etmesine yönelik bireysel yönünün yanında; dil, müzik ve hareket birliğine dayalı kültürel mirası aktarmak yolunda verdiği olanaklarla toplumsal yanı da göz önünde tutulmaya çalışılmıştır. Oluşturulan örnek uygulamalar ve bunların sonucunda ortaya çıkan modelleme bu anlayışa

dayanmaktadır. Bu sonuçlar ışığında, ilköğretim müzik derslerine Orff yaklaşımı ile bir başlangıç yapmak için şöyle bir modellemeye gidilebilir:

- Çalışmaya birinci sınıftan başlama olanağı varsa bu sınıf seviyesinde, ritim ve hareket eğitimi ile ilgili temel kavramların “oyun” kurucusu içinde ağırlıklı olarak verilmesi daha uygun olacaktır. Çalışmada ritmik motiflerden yola çıkarak, ritmik form yapılarına kadar uzanan sürecin oldukça olumlu sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir. Çocuklar öncelikle kendi bedenlerini kullanarak, ritim, tempo, tını gibi müzik öğeleri hakkında deneyim kazanmışlardır. Bu çalışmanın ritmik algıyı ve ritim duygusunu geliştirme yolunda önemli katkılar getirdiği söylenebilir. Çalışmanın ritim çalgıları ile desteklenmesi ilgiyi artırdığı kadar, çocukların bu çalgılarla ilgili temel teknikleri kazanmalarına da yardımcı olmuştur. Böylece, ezgi çalgılarına geçmeden önce çeşitli ritmik çalışmaları yapmak, eşlik anlayışını oluşturmak, tempo, tını, gürlük gibi müziğin öğeleri ile ilgili temel yaşantıları sağlamak mümkün olacaktır. Ritim çalgıları, form bilgisi oluşturma açısından da oldukça kullanışlıdır. Bu sınıf seviyesinde ezgi çalgılarının kullanımı ile çok etkili sonuçlar alındığını söylemek mümkün değildir. Bu noktada çocukların hazır bulunuşluk seviyeleri kadar, sınıf mevcudunun da önemi vardır. Bu yaş grubunda ezgi çalgıları ile yapılacak çalışmalarda sınıf mevcudunun on iki öğrenci ile sınırlı kalması çok daha sağlıklı olacaktır. Öte yandan, ezgi çalgıları bir takım ses denemeleri ve tını oyunlarını gerçekleştirmek amacıyla kullanılabilir. Bu sınıfta ezgi eğitimi, daha çok ses eğitimi ağırlıklı yürütülebilir. Sayışma, tekerleme, şarkı ve türkülerini doğru ve düzenli söyleyebilme, bu müziklere uygun hareket edebilme ve ritmik eşlik yapabilme bu sınıf seviyesi için temel çalışma şeklidir. Bu anlayış içinde yukarıda da belirtilen tını, tempo, gürlük, hız gibi müzik öğeleri ile ilgili deneyimleri öğrencilere aktarmak için öğretmenin, Jungmair'in deyişiyle “ses malzemesi ile yapılan bütünsel bir çalışma” fikrine sahip olması gerekir. Hareket çalışmaları ile ilgili olarak temel yürüme, sıçrama alıştırmaları yapılabilir. Bu alıştırmalar bütünsel bir plan içinde müzik ve ritim ile birlikte kullanılabilir gibi, sadece

ritmik veya serbest anlayışla sadece hareket eğitimine yönelik derslerde düzenlenebilir. Bu noktada sınıf yönetimi açısından müzik-ritim ve hareket bütünlüğünü koruyan ders planları çok daha kolaylık sağlayacaktır.

- İkinci sınıflarla yapılan uygulamalarda ritim ve hareket eğitimi açısından büyük farklılıklara rastlanmamakla beraber, ezgi eğitiminde çalgıların kullanımı ile ilgili daha başarılı olduğu söylenebilir. Sınıf mevcudunun kalabalık olması ile ilgili problem bu sınıf düzeyinde de geçerliliğini korumaktadır. Ancak bu sınıf düzeyinde, ezgi çalgıları ile eşlik çalışmalarına başlangıç yapılabilir. Başlangıç aşamasında yapılacak çok basit dem tutma çalışmaları hem motor becerinin gelişmesine yardımcı olacak hem de çalgıdaki seslerin tanınmasını sağlayacaktır. Sınıf seviyesine göre ezgisel ostinatorya ve oradan da iki ya da üç sesli sayışma ve tekerlemelerin ezgilerini çalmaya geçiş yapılabilir.

- Dördüncü sınıflarla yapılan uygulamalar ile bu araştırmada yer alan bazı sorulara daha açık cevaplar bulunabilmiştir. Dördüncü sınıflarla diğer iki sınıf seviyesi arasında, hazır bulunuşluk ile motor beceriler açısından belirgin farklar vardır. Bu sınıf düzeyinden itibaren eğitim materyali olarak, Türk makam ve Türk halk müziği ritimlerinden daha etkin bir biçimde yararlanılabilmıştır. Özellikle ritim ve hareket eğitimi anlamında çok olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Karma Türk ritimleri ile yapılan uygulamalar oldukça başarılı olmuştur. Ezgi eğitiminde de, hem ses hem de çalgı eğitimi açısından hedeflere ulaşıldığı düşünülmektedir. Bununla beraber, sınıf mevcudunda yaşanan sıkıntılar burada da ortaya çıkmıştır. Karma Türk ritimlerini kullanarak ve Türk halk oyunları figürlerinden esinlenerek oluşturulan küçük danslar tüm öğrenciler tarafından ilgi ve istekle karşılanmıştır. Aynı durum, geleneksel Türk ritim çalgıları için de geçerli olmuştur. Öğrenciler bu çalgıları başarı ile kullanmışlardır. Bu uygulamalardan elde edilen sonuçlarla çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür.

- Bu çalışmada daha önce açıklanan sebeplerden dolayı yer alamayan üçüncü sınıf se-

viyesinde, ilköğretim müzik öğretimi programına da uygun olarak, sayışma ve tekerlemelerin ezgilerini çalmaya geçiş yapılabilir. Bu sınıftan itibaren ezgi eğitiminde, ezgi çalgılarına daha ağırlıklı yer verilebilir.

- Yine bu çalışmada yer almayan beşinci sınıf düzeyinde ve devam eden sınıflarda, Türk kültür yaşantısını oluşturan örf, adet, gelenek-görenekler ve seyirlik oyunlardan eğitim için uygun olan veya eğitim içinde yer almasında yarar görülen örnekler; dans-müzik-hareket temelinde drama ile işbirliği yaparak kültür pedagojisi uygulamaları şeklinde, alanlar arası geçişe olanak tanıyan bir anlayışla yer alabilirler.

- Öte yandan, Türk makam müziği ve Türk halk müziği'nden ezgi öğretiminde de yararlanmak amacıyla ilköğretim ikinci kademesinde (6–8. sınıflar) kullanılmak üzere, Orff çalgılarından esinlenerek eğitim amaçlı bir “Ezgili Vurmalı Türk Çalgısı” yapılabilir.

- Bu çalışma sonucunda, Orff Yaklaşımı çerçevesinde elemanter müzik ve hareket eğitiminin kültürel mirasa ait öğeleri aktarmakta bütünsel bir bakış açısı getirdiği ve bu konuda çeşitli olanaklar sunduğu söylenebilir. Bu aşamada konu ile ilgili olarak müzikologların, müzik eğitimcilerinin, halk bilimcilerinin, pedagogların, sosyologların, psikologların, dansçıların, edebiyatçıların konuya farklı açılardan katkılar sağlayacakları bir gerçektir. Orff Yaklaşımı'nın özünü ve yapısına uygun olarak sadece ilgili eğitim fakültelerinde değil, üniversitelerin adı geçen bölümlerinde çeşitli boyutları ile ele alınması ve bilinmesi hem eğitim hem de kültür yaşantımız açısından önemli açılımlar sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Arı, Z., (2000). Orff metodu ve çalgılarının müzik öğretimindeki önemi üzerine bir araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cubash, P., (2003). Elemanter müzik veya müzik ve hareketle bedensel eğitim, *Orff İnfö Dergisi*, 3, 8–18.
- Dawson, D., (1996). *Müzik öğretimi*, YÖK/Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Deneme Basımı, Ankara.

- Haselbach, B.,(2003).Orff-schulwerk disiplinlerarası bir deneyim, Uluslararası Orff Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Sempozyumu, 91-96, İstanbul.
- Jungmair, U. E., (2003). Geçmişe ve geleceğe bakış, *Orff İnfö Dergisi*, **3**, 18–27.
- Jungmair, E. U., (2003). Elemanter müzik ve hareket eğitimi temel ilkeler, Uluslararası Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Sempozyumu, 49-57, İstanbul.
- Morin, F., (2003). The Orff-schulwerk movement: Case study in music education, *Doktora Tezi*, University of Manitoba, Kanada.
- Uçan, A., (2003). Türkiye’de müzik eğitiminin gelişimi, Orff okul öğretisinin tanımı uygulanımı-uyarlanımı ve Orff anlayışıyla temel müzik eğitiminin genel durumu, Uluslararası Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Sempozyumu, 2-18, İstanbul.